

Hvordan forhindre konkurranseutsetting – en veileder for KS-området

Denne veilederen gir fagforeningen og tillitsvalgte konkrete innspill til arbeidet for å hindre konkurranseutsetting. Offentlige tjenester i egenregi sikrer våre medlemmer og kolleger mot dårligere lønns- og arbeidsvilkår. Offentlig sektor er bærebjelken i velferdsstaten, og velferdsordningene skal eies, finansieres og drives av det offentlige. Trygge, godt kvalifiserte og motiverte offentlig ansatte gir de beste tjenestene. De kjenner behovene og mottakerne av tjenestene best, og har kompetansen. Offentlig sektor har erfaring med omstilling og utvikling. Privatisering, konkurranseutsetting og utskilling av offentlige tjenester raserer velferdsstaten, og er ikke løsningen på framtidens utfordringer.

Fagligpolitisk samarbeid

Å få partier som står Fagforbundet nært til å forplikte seg til å arbeide mot konkurranseutsetting, og for å ta tjenestene tilbake i egen regi, er et effektivt virkemiddel.

- Oslo kommune tok over renovasjonen etter at Veireno gikk konkurs. Gjentatte brudd på arbeidsmiljøloven, anmeldelse til politiet og tusenvis av klager fra innbyggerne.
- I Oslo har byrådet også vedtatt å rekommunalisere alle sykehjem, fjerne bemanningsbyråer og gjennomgå hva private barnehager tar ut i profitt.
- I Bergen har de vedtatt å ta tilbake sykehjem som er konkurranseutsatt, og å si opp avtaler med bemanningsselskap. Avtalen med bemanningsbyrået Orange helse er sagt opp både i Bergen og Oslo.
- I Tromsø forhindret det nye bystyret at renholdstjenesten ble konkurranseutsatt.
- I Flakstad bidro Fagforbundets «akuttutvalg» mot konkurranseutsetting til at kommunestyret ikke vedtok å konkurranseutsette vann- og avløpstjenesten, på tross av et enstemmig formannskap som instilte for konkurranseutsetting.
- I Stord har de vedtatt å ta tilbake renholdstjenesten fra ISS.
- I mange andre kommuner har de rødgrønne partiene forpliktet seg til å drive tjenestene i egenregi.

Trepartssamarbeid

For å sikre videre utbygging og utvikling av offentlige tjenester med høy kvalitet, og ivareta felles verdiskapning og rettferdig fordeling, er det viktig at trepartssamarbeidet som kjenetegner den nordiske velferdsmodellen videreføres og styrkes.

Verneombud og HMS

Arbeidsmiljølovens § 3-1 sier at systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid innebærer at arbeidsgiver, under planlegging og gjennomføring av endringer i virksomheten, skal vurdere om arbeidsmiljøet vil være i samsvar med lovens krav, og iverksette de nødvendige tiltak. Konkurranseutsetting er et eksempel på «endringer i virksomheten». Det påligger dermed arbeidsgiver et ansvar for å utrede arbeidsmiljøkonsekvensene. Et vedtak om konkurranseutsetting, som er gjort uten at arbeidsmiljøkonsekvensene er kartlagt og nødvendige tiltak er gjennomført, bør avvises av verneombudene og et eventuelt arbeidsmiljøutvalg. Om nødvendig bør saken klages inn til arbeidstilsynet.

Prosess og tiltak

Tid er viktig! Tidlig inn i prosessen	Dersom snakket om konkurranseutsetting starter Tida fra kommunestyret vurderer å konkurranseutsette en virksomhet, med utgreiing og drøftingsplikt, og fram til endelig forslag til vedtak, er den viktigste tida for å stoppe prosessen.
Argumentere	Faglige begrunnelser mot konkurranseutsetting: <ul style="list-style-type: none"> • Beholde og utvikle kompetanse • Innsyn og tilsyn med virksomheten. • Mulighet til å bruke ressurser på tvers • Fornuftig prioritering • Bruk av egne ressurser ved prosjektering i nye anlegg • Ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt • Kontrakter med private selskaper binder ressurser
Få innsyn	Hva ligger i virksomheten i dag, og hva må eventuelt tas vekk i et anbud? I en kontrakt med en tilbyder vil det være spesifisert hva oppgavene går ut på. Alle tilleggsytelser vil bli fakturert, eller ikke utført. Flexibiliteten i tjenesytingen vil bli sterkt redusert.
Fagligpolitisk	Brev til politikere. Still på møter, få de ansatte til å være synlige. Tips lokale medier, skriv avisinnlegg og vær aktiv i sosiale medier.
Følg med på bestilte rapporter	Gode argumenter mot og innspill til eventuelle rapporter som blir utarbeidet av administrasjonen. Rapportene kan være vinklet til fordel for arbeidsgiver. Rapportene kan også brukes til å argumentere for kutt. Følg med på budsjettarbeid – her kan konkurranseutsetting foreslås, eller komme inn under behandlingen.
Verneombud og HMS	Å utrede arbeidsmiljøkonsekvensene kan synliggjøre behov for tiltak og kostnader som ellers ikke er tydelig for politikere. Arbeidsmiljølovens krav er at arbeidsmiljøet i virksomheten skal være «fullt forsvarlig». <i>Aml § 4-1: Generelle krav til arbeidsmiljøet</i> (1) Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.
Hjelp og støtte	Fagforbundet kan stille med kompetanse innenfor lov- og avtaleverk, juss, økonomiske rammebetingelser, kommuneøkonomi og pensjon. Kompetansesenteret bør kobles på med en gang. De er første ledd sentralt. De bidrar til at ansatte blir ivaretatt i henhold til lover og regler i hovedavtalen. Fylkeskrets og fylkesseksjonene må kobles på, for støtte til politisk og faglig argumentasjon.
Økonomisk dokumentasjon	Erfaring med tilvarende anbud i andre kommuner? Er det utgifter utover kontraktsavtalte tjenester? Sjekk KS sin leverandørdatabase

<p>Sikre samhandling mellom HTV og fagforening Arbeidsdeling</p> <p>Drøftingsmøte/ Ad-hoc-grupper Hovedavtalens del B gr.</p> <p>Delta i ad-hoc-grupper</p> <p>Plan for tillitsvalgtes involvering</p> <p>Manglende medvirkning = tvistesak Politisk påvirkning</p>	<p>Hvis vedtak om utredning av konkurranseutsetting fattes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fagforeningen må i samarbeid med fylkeskretsen organisere arbeidet internt og sikre godt samhandling mellom HTV/tillitsvalgte og fagforeningen. • Politisk arbeid må fordeles til for eksempel fagforeningslederen – få seksjonene til å synliggjøre faglige spørsmål som kommer til å bli diskutert. • Lage arbeidsfordeling mellom tillitsvalgte og fagforeningsstyret. • Be om et drøftingsmøte etter Hovedavtalens del B §§ 1-4, 1-4-1, og § 3 -1 c). Her forankres en gjensidig informasjon og drøftingsplikt. • Tillitsvalgte skal også be om at det nedsettes ad hoc-grupper, jmf hovedavtalens § 1-4-2 med deltakelse fra tillitsvalgte. • Avhengig av hva slags tjenester som skal konkurranseutsettes, må den aktuelle seksjon trekkes inn. • Etter drøftingsmøtet (eller i samme drøftingsmøte) skal det lages en plan for hvordan tillitsvalgte skal involveres etter hovedavtalens bestemmelser om arbeidstakernes behov for trygghet og gjensidig åpne planprosesser. Ved manglende medbestemmelse skal det innkalles til tvistemøte. • Fører ikke dette fram, er dette en tvistesak som skal sendes inn til kompetansesenteret raskest mulig. • Avtal møter med politiske partier og kommunestyregrupper for å fremme vårt syn. • Bidrag til argumentasjon kan hentes hos fylkeskretsen/seksjonene og kompetansesentre/omstillingsenheten. Få fram mulige konsekvenser for kommunen og ansatte.
<p>Lov om offentlige anskaffelser (se DIFIs sjekklister, anskaffelser.no) Lov om behandlingssakene i forvaltningssaker (forvaltningsloven).</p> <p>Snakk med politikerne før rådmannen framlegger saken Snakk med motstandere også</p>	<p>Underveis i utredningen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lov og forskrift om offentlige anskaffelser og forvaltningslova pålegger kommunene et omfattende utredningsarbeid. Det er dette utredningsarbeidet tillitsvalgte har rett til å delta i, jmf HA §1-4-2 om ad hoc-utvalg. • Tillitsvalgte/fagforeningsleder bør ha snakket med alle politiske partier. • Fagforbundets syn bør fremkomme i utredningen. • Etter at utredningen er gjennomført skal rådmannen legge frem denne til politisk behandling. • Om partiene ikke vil ha møter med Fagforbundet før utredningen er ferdig, be om møter raskest mulig etter utredningen. <p>Viktigst av alt er å få til møter med de politiske partiene som normalt utgjør flertallet i kommunestyret.</p>
<p>Kunnskap</p>	<p>Hva trengs av opplæring?</p> <p>Gode argumenter mot konkurranseutsetting/privatisering. Fremme fordeler ved egenregi og informere om retten kommunen har til å drive i egen regi.</p> <p>Erfaringer fra andre kommuner er gull verdt og må deles.</p> <p>Om kommunen legger opp til konkurranseutsetting, bør lokale tillitsvalgte få opplæring i offentlig anskaffelser, reglene ved virksomhetsoverdragelse og kunnskap om konsekvenser for de ansattes lønn, pensjon og arbeidstidsbestemmelser.</p>
<p>Politikk = fagforening/fylke Lov- og avtaleverk = tillitsvalgte/kompetansesenter Informere og bruke organisasjonen</p>	<p>Fagforeningens og tillitsvalgtes ansvar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fagforeningen/fylkeskretsen har ansvar for å fremme vårt syn på privatisering og konsekvensene ved konkurranseutsetting. • Våre medlemmers rettigheter skal ivaretas. De skal sikres gjennom en hel prosess. • Kompetansesenter og fylkeskontor skal kontaktes og orienteres om prosessen. Kompetansesenteret skal også ha en rolle når de ansatte blir direkte berørt.